OŚRODEK BADAŃ NAD MEDIAMI
Instytut Filologii Polskiej
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

RAPORT Z DZIAŁALNOŚCI OŚRODKA BADAŃ NAD MEDIAMI IFP UKEN W KRAKOWIE 2014–2026

Rozwój badań, współpracy międzynarodowej, działalności dydaktycznej, eksperckiej i popularyzatorskiej

Opracowała: Prof. dr hab. Agnieszka Ogonowska, Dyrektor Ośrodka Badań nad Mediami IFP

Kraków 2026
Stan opracowania: wrzesień 2026 r.

Spis treści

1. STRESZCZENIE 3
2. GENEZA, STATUS I MISJA OŚRODKA 3
3. STRUKTURA I INTERDYSCYPLINARNOŚĆ OŚRODKA 4
4. CHRONOLOGIA ROZWOJU 2014–2026 4
5. GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI BADAWCZEJ 5
5.1. Edukacja medialna i Edukacja Medialna 4.0 ..... *5*
5.2. Kompetencje medialne i cyfrowe *5*
5.3. Psychologia mediów i cyberpsychologia *5*
5.4. Dezinformacja, fake news i odporność informacyjna *5*
5.5. Dobrostan cyfrowy *6*
5.6. Odporność cyfrowa *6*
5.7. Pokolenie Alfa *6*
5.8. Młodzi dorośli *6*
5.9. Kultura algorytmiczna i AI *6*
6. AUTORSKIE KONCEPCJE I RAMY TEORETYCZNO-METODOLOGICZNE 6
6.1. Perspektywa funkcjonalno-relacyjna *6*
6.2. Edukacja Medialna 4.0 ..... *6*
6.3. Pozytywna Edukacja Medialna 4.0 ..... *7*
6.4. SRF, DARF i DEM *7*
6.5. Metodologia badań *7*
7. BADANIA PORÓWNAWCZE: KOMPETENCJE CYFROWE I DOBROSTAN MŁODYCH DOROSŁYCH 7
8. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I PROJEKTY 8
8.1. Najważniejsze projekty i przedsięwzięcia międzynarodowe *8*
8.2. Wydarzenia naukowe 2025–2026 ..... *9*
8.3. Współpraca z Hiszpanią i Stanami Zjednoczonymi *9*
9. KONFERENCJE, SEMINARIA I FORUM METODOLOGICZNE MŁODYCH BADACZY MEDIÓW 9
10. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, SZKOLENIOWA I EKSPERCKA 10
11. PUBLIKACJE, REDAKCJA I UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW 10
12. DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA I OTOCZENIE SPOŁECZNE 10
13. OCENA ROZWOJU OŚRODKA 2014–2026 11
14. PERSPEKTYWY ROZWOJU 2026–2030 11
15. ZAKOŃCZENIE 12
16. ŹRÓDŁA I DOKUMENTACJA 12

1. STRESZCZENIE

Raport przedstawia rozwój i działalność Ośrodka Badań nad Mediami (OBnM), działającego w strukturze Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, w latach 2014–2026. Dokument ujmuje działalność Ośrodka jako spójny proces budowania interdyscyplinarnego środowiska badawczego, łączącego medioznawstwo z psychologią, pedagogiką, kulturoznawstwem, naukami o komunikacji społecznej i mediach, informacji, komunikacją społeczną oraz refleksją nad technologiami cyfrowymi i sztuczną inteligencją.

W analizowanym okresie nastąpiło wyraźne przesunięcie akcentów: od badań nad edukacją medialną, kulturą audiowizualną i komunikacją ku problematyce funkcjonowania człowieka w środowisku cyfrowym. Szczególne znaczenie zyskały kompetencje medialne i cyfrowe, cyberpsychologia, dezinformacja, dobrostan cyfrowy, odporność cyfrowa, praktyki medialne młodych dorosłych i Pokolenia Alfa, kultura platformowa, kultura algorytmiczna oraz kompetencje związane z generatywną AI.

Ważnym rezultatem rozwoju programowego są autorskie koncepcje Edukacji Medialnej 4.0 i Pozytywnej Edukacji Medialnej 4.0, w których edukacja medialna nie jest rozumiana wyłącznie jako ochrona przed zagrożeniami, lecz jako proces rozwijania krytycyzmu, sprawczości, samoregulacji, twórczości, odpowiedzialności, odporności i dobrostanu. W pracach tych łączone są m.in. perspektywa funkcjonalno-relacyjna, ramy kompetencyjne DigComp oraz model PERMA Martina Seligmana.

W latach 2024–2026 istotnie wzrosło znaczenie współpracy międzynarodowej. Szczególnie ważne są relacje naukowe z Constantine the Philosopher University in Nitra oraz University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava, a także rozwijane kontakty z partnerami z Czech, Hiszpanii i Stanów Zjednoczonych. Współpraca ta pozwala łączyć badania porównawcze, rozwój narzędzi diagnostycznych, wymianę akademicką, organizację wydarzeń naukowych oraz projektowanie nowych modeli edukacyjnych.

Raport wskazuje, że dalszy rozwój OBM w latach 2026–2030 powinien koncentrować się na umiędzynarodowieniu badań, AI literacy, odporności i dobrostanie cyfrowym, badaniach nad dezinformacją, rozwoju Edukacji Medialnej 4.0, projektach porównawczych oraz budowaniu trwałych sieci współpracy badawczej i dydaktycznej.

2. GENEZA, STATUS I MISJA OŚRODKA

Ośrodek Badań nad Mediami powstał z inicjatywy prof. Agnieszki Ogonowskiej, która kieruje Ośrodkiem od czasu jego powstania. został rozwijany jako przestrzeń integrująca badania medioznawcze prowadzone w Instytucie Filologii Polskiej UKEN. Jego tożsamość opiera się na założeniu, że media są jednocześnie technologiami, systemami komunikacji, elementami kultury i instytucjami społecznymi, a także środowiskiem wpływającym na poznanie, emocje, relacje, uczenie się i dobrostan.

Misją Ośrodka jest prowadzenie interdyscyplinarnych badań nad mediami i komunikacją, rozwijanie nowoczesnych modeli edukacji medialnej i cyfrowej, wspieranie młodych badaczy, upowszechnianie wyników badań oraz budowanie współpracy między środowiskiem akademickim, edukacją, instytucjami publicznymi, sektorem kultury i partnerami międzynarodowymi.

Rozwój OBM należy rozumieć jako proces przechodzenia od pojedynczych tematów badawczych do bardziej zintegrowanego programu. Ośrodek łączy badania podstawowe i aplikacyjne, refleksję

teoretyczną z badaniami empirycznymi, a działalność naukową z dydaktyką, ekspertyzą i popularyzacją wiedzy.

3. STRUKTURA I INTERDYSCYPLINARNOŚĆ OŚRODKA

Aktualna struktura OBnM obejmuje zespoły badawcze reprezentujące szerokie spektrum współczesnych badań nad mediami. Jej układ pokazuje, że Ośrodek nie ogranicza się do jednego subdyscyplinarnego modelu medioznawstwa, lecz tworzy platformę współpracy między różnymi specjalizacjami.

Zespół	**Profil badawczy**
Zespół Badań nad AI i Kulturą Algorytmiczną	AI literacy, algorytmy, generatywna AI, personalizacja, automatyzacja i społeczne konsekwencje systemów algorytmicznych.
Zespół Badań nad Książką	Książka, praktyki lekturowe, kultura piśmienna i przemiany obiegu treści.
Zespół Badań nad Filmem, Komunikacją i Kulturą Filmową	Film, kultura audiowizualna, komunikacja i relacje między mediami a kulturą.
Zespół Badań Prasoznawczych	Prasa, gatunki dziennikarskie, przemiany rynku medialnego i komunikacja publiczna.
Zespół Nauk o Informacji	Informacja, jej organizacja, dostęp, obieg, wiarygodność i kompetencje informacyjne.
Zespół Badań nad Mniejszościami Narodowymi i Etnicznymi	Reprezentacje, komunikacja i obecność mniejszości w mediach i kulturze.
Zespół ds. Psychologii Mediów i Edukacji Medialnej	Psychologia mediów, cyberpsychologia, edukacja medialna, dobrostan, kompetencje i zachowania użytkowników.
Zespół Badań nad Mediatyzacją Kultury i Sztuki	Mediatyzacja, kultura i sztuka, transformacje praktyk kulturowych pod wpływem mediów.
Zespół Badań nad Polityką Antydyskryminacyjną w Mediach	Dyskryminacja, reprezentacja, równość i odpowiedzialność mediów.
Zespół Badań nad Nowymi Mediami i Dziennikarstwem	Nowe media, dziennikarstwo cyfrowe, media społecznościowe, platformy i przemiany komunikacji.

W strukturze programowej Ośrodka szczególnie widoczne są także dwie strefy badawcze: „Edukacja Medialna 4.0” oraz „Kompetencje AI”. Wokół nich rozwijane są projekty dotyczące m.in. Pozytywnej Edukacji Medialnej 4.0, Pokolenia Alfa, młodych dorosłych wobec dezinformacji oraz modeli i strategii badania kompetencji AI.

4. CHRONOLOGIA ROZWOJU 2014–2026

Okres	**Charakterystyka rozwoju**
2014–2016	Konsolidacja zainteresowań wokół edukacji medialnej, kultury audiowizualnej, komunikacji społecznej oraz psychologicznych aspektów odbioru mediów.

2017–2019	Rozszerzenie badań o cyberpsychologię, uzależnienia od mediów, kompetencje komunikacyjne i funkcjonowanie człowieka w środowisku cyfrowym.
2020–2021	Intensyfikacja refleksji nad cyfryzacją życia społecznego, edukacją zdalną, dobrostanem cyfrowym i zmianami praktyk medialnych.
2022–2024	Rozwój badań nad dezinformacją, kompetencjami medialnymi i cyfrowymi, kulturą platformową i nowymi modelami edukacji medialnej.
2025–2026	Silne wejście problematyki generatywnej AI, AI literacy, odporności cyfrowej i badań porównawczych prowadzonych w perspektywie międzynarodowej.

Chronologia nie oznacza gwałtownego zastępowania jednych tematów innymi. Nowe kierunki wyrastały z wcześniejszych kompetencji badawczych. Badania nad psychologią mediów tworzyły zaplecze dla cyberpsychologii; edukacja medialna stała się punktem wyjścia dla Edukacji Medialnej 4.0; badania nad dezinformacją doprowadziły do zainteresowania odpornością cyfrową; natomiast refleksja nad środowiskiem cyfrowym i algorytmami naturalnie otworzyła drogę do AI literacy.

5. GŁÓWNE KIERUNKI DZIAŁALNOŚCI BADAWCZEJ

5.1. Edukacja medialna i Edukacja Medialna 4.0

Ośrodek rozwija edukację medialną jako obszar łączący kompetencje techniczne, informacyjne, krytyczne, komunikacyjne, twórcze i etyczne. Edukacja Medialna 4.0 odpowiada na środowisko platformowe i algorytmiczne, w którym użytkownik nie jest jedynie odbiorcą, lecz aktywnym uczestnikiem i współtwórcą kultury cyfrowej. W centrum pozostają krytyczne myślenie, refleksyjność, sprawczość i odpowiedzialność.

5.2. Kompetencje medialne i cyfrowe

Badania koncentrują się na tym, jak użytkownicy rozumieją media, wyszukują i oceniają informacje, komunikują się, tworzą treści, rozwiązują problemy oraz zarządzają własnym funkcjonowaniem online. W perspektywie porównawczej wykorzystywane są ramy DigComp, a kompetencje analizowane są jako zasoby pozostające w relacji z potrzebami, praktykami i konsekwencjami korzystania z mediów.

5.3. Psychologia mediów i cyberpsychologia

Ważnym nurtem jest analiza psychologicznych mechanizmów korzystania z mediów: uwagi, emocji, samoregulacji, relacji społecznych, presji społecznej, FOMO, przeciążenia informacyjnego, nawyków cyfrowych oraz wpływu środowiska medialnego na dobrostan.

5.4. Dezinformacja, fake news i odporność informacyjna

Badania obejmują rozpoznawanie i weryfikowanie informacji, podatność na dezinformację, strategie fact-checkingu, źródła informacji i kompetencje krytyczne. Z czasem punkt ciężkości przesunął się od samego wykrywania fałszu ku budowaniu odporności: zdolności do krytycznej oceny, radzenia sobie z niepewnością i utrzymywania sprawczości w środowisku informacyjnym.

5.5. Dobrostan cyfrowy

Dobrostan cyfrowy ujmowany jest nie jako proste ograniczenie czasu ekranowego, lecz jako jakość doświadczeń cyfrowych i równowaga między celami użytkownika, sposobem korzystania z technologii, relacjami, emocjami i samoregulacją.

5.6. Odporność cyfrowa

Odporność cyfrowa obejmuje ludzki wymiar radzenia sobie z przeciążeniem, manipulacją, zagrożeniami komunikacyjnymi i zmianą technologiczną. W tym ujęciu kompetencje cyfrowe są nie tylko zestawem umiejętności, lecz zasobem adaptacyjnym.

5.7. Pokolenie Alfa

Analizowane są praktyki medialne dzieci i młodzieży, domowa kultura cyfrowa, mediacja rodzicielska, środowisko platformowe oraz relacje między intensywnością korzystania z technologii, rozwojem, komunikacją i dobrostanem.

5.8. Młodzi dorośli

Szczególnym obszarem są studenci i młodzi dorośli: ich kompetencje cyfrowe, strategie informacyjne, samoregulacja, doświadczenia dezinformacji i relacje między kompetencjami a dobrostanem.

5.9. Kultura algorytmiczna i AI

Najnowszy kierunek obejmuje rozumienie działania algorytmów, systemów rekomendacyjnych i generatywnej AI, krytyczną ocenę outputów, rozpoznawanie błędów i uprzedzeń, kwestie etyczne oraz odpowiedzialne korzystanie z AI, szczególnie w szkolnictwie wyższym.

6. AUTORSKIE KONCEPCJE I RAMY TEORETYCZNO-METODOLOGICZNE

Rozwój OBnM wiąże się nie tylko z podejmowaniem aktualnych tematów, ale także z próbą tworzenia własnych modeli interpretacyjnych. Ich wspólnym mianownikiem jest odejście od redukowania mediów do technologii i uwzględnienie relacji między człowiekiem, środowiskiem medialnym, praktyką komunikacyjną, potrzebami i konsekwencjami korzystania z mediów.

6.1. Perspektywa funkcjonalno-relacyjna

Podejście funkcjonalno-relacyjne traktuje korzystanie z mediów jako proces związany z potrzebami użytkownika i funkcjami, które media pełnią w jego życiu. Jednocześnie analizuje relacje między kompetencjami, praktykami, środowiskiem technologicznym i efektami korzystania z mediów. Pozwala to unikać prostych interpretacji typu „więcej technologii = większe zagrożenie” lub „więcej kompetencji = automatycznie lepszy dobrostan”.

6.2. Edukacja Medialna 4.0

Edukacja Medialna 4.0 stanowi próbę aktualizacji edukacji medialnej dla warunków społeczeństwa platformowego i algorytmicznego. Jej celem jest przygotowanie użytkownika do świadomego, krytycznego, twórczego i odpowiedzialnego uczestnictwa w kulturze cyfrowej.

6.3. Pozytywna Edukacja Medialna 4.0

Pozytywna Edukacja Medialna 4.0 rozwija wcześniejszą koncepcję poprzez włączenie perspektywy dobrostanu i zasobów człowieka. Inspirację stanowi model PERMA Martina Seligmana: pozytywne emocje, zaangażowanie, relacje, sens i osiągnięcia. Model przesuwa pytanie badawcze z „jak chronić przed mediami?" na „jak rozwijać kompetencje, które pozwalają wykorzystywać media dla jakości życia, relacji, sprawczości i rozwoju?".

6.4. SRF, DARF i DEM

W pracach programowych Ośrodka rozwijane są również autorskie ramy pojęciowe: Systemowo-Relacyjno-Funkcjonalny model (SRF), Digital Adaptive Resilience Framework (DARF) oraz Disinformation Evolution Model (DEM). Łączy je zainteresowanie dynamiczną relacją między jednostką, środowiskiem cyfrowym, mechanizmami adaptacji i przemianami ekosystemu informacyjnego.

6.5. Metodologia badań

W zależności od problemu badawczego wykorzystywane są badania ankietowe, analizy korelacyjne i porównawcze, metody jakościowe, Grounded Theory oraz narzędzia CAQDAS. W pracy jakościowej stosowane są m.in. MAXQDA, Interactive Quote Matrix, Code Relations Browser i MAXMaps. Podejście metodologiczne zakłada łączenie danych ilościowych i jakościowych oraz ostrożną interpretację wyników samoopisowych i korelacyjnych.

7. BADANIA PORÓWNAWCZE: KOMPETENCJE CYFROWE I DOBROSTAN MŁODYCH DOROSŁYCH

Jednym z najnowszych przedsięwzięć badawczych jest międzynarodowe badanie „Digital Competencies and well-being among Young Adults: A Comparison of Poland, Spain and Slovakia". Jego raport porównawczy obejmuje 267 młodych dorosłych: 140 osób z Polski, 54 z Hiszpanii i 73 ze Słowacji. Badanie przeprowadzono w maju–czerwcu 2026 r. za pomocą autorskiego kwestionariusza online obejmującego 44 stwierdzenia oceniane na skali Likerta 1–5; narzędzie było inspirowane DigComp i PERMA, a także uwzględniało samoregulację i odporność cyfrową.

Wyniki wskazują, że trzy grupy są bardziej podobne niż zasadniczo różne, choć występują różnice w konkretnych praktykach i doświadczeniach. Najwyżej oceniane były komunikacja online i rozwiązywanie problemów, natomiast słabsze pozostawały tworzenie treści i samoregulacja, szczególnie kontrola czasu online. W wymiarze PERMA najwyżej oceniono sens (M=3,87), a najniżej pozytywne emocje (M=3,63). Najsilniejszy ogólny związek kompetencji cyfrowych z PERMA odnotowano w Hiszpanii (ρ=0,65), następnie w Polsce (ρ=0,54) i na Słowacji (ρ=0,48). Wyniki należy interpretować jako samooceny i zależności korelacyjne, a nie jako dowód przyczynowości.

Kraj	N	Udział w próbie	Kobiety	I stopień
Polska	140	52,4%	77,9%	73,6%

Hiszpania	54	20,2%	64,8%	98,1%
Słowacja	73	27,3%	79,5%	83,6%
Razem	267	100%	75,7%	—

Znaczenie projektu wykracza poza opis różnic między krajami. Badanie stanowi empiryczne zaplecze dla rozwoju Pozytywnej Edukacji Medialnej 4.0 oraz dla projektowania kolejnych badań nad zależnością między kompetencjami, samoregulacją, odpornością i dobrostanem.

8. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I PROJEKTY

Internacjonalizacja należy do najważniejszych kierunków rozwoju OBM. Współpraca z partnerami zagranicznymi pozwala prowadzić badania w odmiennych kontekstach kulturowych i instytucjonalnych, porównywać modele edukacyjne, rozwijać wspólne projekty oraz budować trwałe sieci naukowe.

Szczególne znaczenie mają relacje z Constantine the Philosopher University in Nitra oraz University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava. Na tym polu rozwijane są wspólne zainteresowania badawcze dotyczące kreatywności, mediów, dezinformacji i odporności na manipulację medialną. Współpraca obejmuje również partnerów z Czech, Hiszpanii i Stanów Zjednoczonych.

8.1. Najważniejsze projekty i przedsięwzięcia międzynarodowe

Projekt	Tytuł / zakres	Okres	Znaczenie
CreateReSource R3 09I03-03-V04-00666	Potentials of creativity as a source of prophylaxis against fake news in social media	9/2024–8/2026	Badania nad kreatywnością jako zasobem profilaktyki wobec fake news w mediach społecznościowych; lider naukowy: prof. Katarína Fichnová.
APVV-23-0612	Creativity as a source of prophylaxis against media hoaxes / CREativity Against HOaXes	7/2024–7/2028	Projekt poświęcony kreatywności jako źródłu profilaktyki wobec hoaksów medialnych; Constantine the Philosopher University in Nitra, we współpracy z partnerami, w tym UCM Trnava.
APVV 18-0257	Multimedia digital production incubator – reciprocal transfer of science, art and creative industries	7/2019–2021	Rozwój multimedialnej produkcji cyfrowej i transfer wiedzy między nauką, sztuką i przemysłami kreatywnymi.
VEGA 1/0650/22	Mass-media communiqués in digital and printed form and their comprehension by various target groups	—	Badania nad przekazami masowymi w formie cyfrowej i drukowanej oraz ich rozumieniem przez różne grupy odbiorców.
KEGA 018UCM-4/2021	Art in Mass Media – Ambient Media	—	Problematyka sztuki w mediach masowych i ambient media.
KEGA 017UKF-4/2015	Projekt dydaktyczno-badawczy	—	Rozwój współpracy badawczej i dydaktycznej w obszarze mediów.

Visegrad Fund 60900018	Creativity for masmedial studies – marketing communication in the V4 countries conditions	—	Współpraca V4 dotycząca kreatywności i komunikacji marketingowej w warunkach środkowoeuropejskich.
VEGA 1/0769/08	European identity, socialization and media culture	—	Europejska tożsamość, socjalizacja i kultura medialna.
VEGA 1/0195/11	Stereotyped genderization of the mass-medial space	—	Problematyka stereotypizacji i genderowania przestrzeni masowo-medialnej.

8.2. Wydarzenia naukowe 2025–2026

„Media Disinfodemic vs. Resilience – Challenges for Science and Society", Constantine the Philosopher University in Nitra, 7 listopada 2025 r. Wydarzenie koncentrowało się na relacji między współczesnym środowiskiem dezinformacyjnym a odpornością jednostek i społeczeństw oraz na roli nauki w diagnozowaniu i przeciwdziałaniu skutkom infodemii.

„Resilience to Online Manipulation: Creativity, Developmental Aspects, and Digital Inclusion Across Generations", 29 kwietnia 2026 r. Spotkanie poświęcone było odporności na manipulację online, roli kreatywności, perspektywie rozwojowej oraz inkluzji cyfrowej w różnych generacjach. Wydarzenie wzmacniało wspólny obszar badawczy łączący media, psychologię, edukację i kompetencje cyfrowe.

8.3. Współpraca z Hiszpanią i Stanami Zjednoczonymi

Współpraca międzynarodowa obejmuje również projekty porównawcze z partnerami hiszpańskimi oraz kontakty rozwijane w ramach mobilności akademickiej. Szczególne miejsce zajmuje współpraca z Uniwersytetami w Madrycie, Sevilli, Maladze i Barcelonie, związana z rozwojem badań porównawczych nad kompetencjami cyfrowymi i dobrostanem młodych dorosłych. Ważnym doświadczeniem jest także „Critical and Functional Media Literacy in Poland and the United States", ukierunkowany na porównanie funkcjonalnego i krytycznego podejścia do kompetencji medialnych.

9. KONFERENCJE, SEMINARIA I FORUM METODOLOGICZNE MŁODYCH BADACZY MEDIÓW

OBM inicjował i współtworzył konferencje, seminaria, debaty eksperckie i spotkania naukowe. Ich funkcją było nie tylko upowszechnianie wyników, ale także tworzenie przestrzeni spotkania medioznawstwa z psychologią, pedagogiką, kulturoznawstwem, naukami o informacji i badaniami nad technologią.

Forum Metodologiczne Młodych Badaczy Mediów stanowi ważny element działalności środowiskowej Ośrodka. Forum służy prezentacji projektów, dyskusji nad konstrukcją problemów badawczych, metodami jakościowymi i ilościowymi oraz rozwijaniu kompetencji akademickich. Ma również wymiar międzypokoleniowego transferu wiedzy i budowania środowiska młodych medioznawców.

- wspieranie doktorantów i początkujących badaczy w projektowaniu badań;
- konsultowanie problemów metodologicznych i narzędzi badawczych;
- promowanie łączenia metod ilościowych i jakościowych;

- budowanie sieci współpracy między badaczami reprezentującymi różne dyscypliny;
- upowszechnianie dobrych praktyk badawczych i publikacyjnych.

10. DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA, SZKOLENIOWA I EKSPERCKA

Działalność dydaktyczna pozostaje bezpośrednio związana z profilem badawczym Ośrodka. Wyniki badań są przekładane na zajęcia akademickie, materiały dydaktyczne, warsztaty i szkolenia. Szczególne miejsce zajmują zagadnienia edukacji medialnej, psychologii mediów, cyberpsychologii, fact-checkingu, kompetencji cyfrowych i AI:

- Edukacja medialna i kompetencje medialne
- Storytelling i kultura mediów
- Podstawy komunikacji społecznej
- Psychologia mediów i komunikacji
- Internet i praktyki cyfrowe
- Fact-checking i kompetencje cyfrowe
- Sztuczna inteligencja, Edukacja Medialna 4.0 i kompetencje przyszłości
- Kino i psychologia
- Cyberpsychologia i badania użytkowników
- Uzależnienia od nowych technologii
- User Experience

W działalności szkoleniowej i eksperckiej ważną rolę odgrywają także materiały kierowane do nauczycieli, edukatorów, rodziców i studentów. Celem jest przekład języka naukowego na praktyczne rozwiązania wspierające krytyczne myślenie, bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z mediów, kompetencje informacyjne oraz dobrostan cyfrowy.

11. PUBLIKACJE, REDAKCJA I UPOWSZECHNIANIE WYNIKÓW

Dorobek Ośrodka obejmuje monografie, artykuły naukowe, raporty, rozdziały, wystąpienia konferencyjne i materiały dydaktyczne. Publikacje koncentrują się wokół media literacy, cyberpsychologii, dezinformacji, kompetencji cyfrowych, dobrostanu, relacji człowieka z technologią i edukacji medialnej.

Ważnym elementem działalności jest także redakcja naukowa i praca nad jakością komunikacji akademickiej. Ośrodek tworzy warunki do upowszechniania wyników w języku polskim i angielskim, co ma szczególne znaczenie dla umiędzynarodowienia badań.

12. DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA I OTOCZENIE SPOŁECZNE

Ośrodek traktuje popularyzację jako integralną część odpowiedzialności społecznej nauki. Szczególne znaczenie ma dostarczanie praktykom edukacyjnym narzędzi pozwalających reagować na dezinformację, przeciwdziałać manipulacji, wspierać dobrostan cyfrowy oraz rozwijać kompetencje AI.

Ważną funkcję pełnią zasoby internetowe i materiały edukacyjne, w tym strefy tematyczne poświęcone Edukacji Medialnej 4.0, kompetencjom AI, Pokoleniu Alfa i młodym dorosłym wobec dezinformacji. Ośrodek rozwija również zaplecze materiałów dla nauczycieli, rodziców i studentów.

13. OCENA ROZWOJU OŚRODKA 2014–2026

Analizowany okres można ocenić jako czas konsekwentnej profesjonalizacji, specjalizacji i umiędzynarodowienia działalności. Najważniejszą zmianą jakościową jest przejście od rozproszonych tematów medioznawczych do programu, w którym poszczególne obszary wzajemnie się wzmacniają.

Wymiar	Ocena rozwoju
Profil badawczy	Wyraźnie poszerzony: od edukacji medialnej i kultury audiowizualnej do kompetencji cyfrowych, dobrostanu, odporności, dezinformacji, AI i kultury algorytmicznej.
Interdyscyplinarność	Silna; łączenie medioznawstwa z psychologią, pedagogiką, kulturoznawstwem, informacją i badaniami technologicznymi.
Umiędzynarodowienie	Rosnące; szczególnie istotne sieci współpracy ze Słowacją, Czechami, Hiszpanią i USA.
Innowacyjność koncepcyjna	Rozwój autorskich ujęć Edukacji Medialnej 4.0, Pozytywnej Edukacji Medialnej 4.0 oraz modeli odporności i dezinformacji.
Powiązanie nauki z dydaktyką	Silne; wyniki badań są włączane do kursów, warsztatów i materiałów edukacyjnych.
Znaczenie społeczne	Wysokie w obszarach dezinformacji, dobrostanu cyfrowego, edukacji i odpowiedzialnego wykorzystania AI.

Mocną stroną OBM jest zdolność do szybkiego reagowania na przemiany środowiska medialnego bez rezygnacji z wcześniejszego dorobku. Wyzwaniem pozostaje dalsza konsolidacja zespołów, zwiększanie skali projektów międzynarodowych, rozwój infrastruktury badawczej oraz systematyczne dokumentowanie rezultatów i ich wpływu.

14. PERSPEKTYWY ROZWOJU 2026–2030

Perspektywa 2026–2030 powinna służyć konsolidacji pozycji Ośrodka jako interdyscyplinarnego centrum badań nad mediami, człowiekiem i technologiami cyfrowymi. Kluczowe znaczenie ma dalsze łączenie badań podstawowych, projektów porównawczych, dydaktyki i transferu wiedzy.

Priorytet	Kierunek działań
AI literacy i kompetencje AI	Rozwijanie modeli diagnostycznych i edukacyjnych dla studentów, nauczycieli i pracowników akademickich; krytyczna ocena outputów AI, etyka, bias, bezpieczeństwo i akademicka integralność.
Odporność i dobrostan cyfrowy	Badania nad samoregulacją, odpornością na manipulację, przeciążeniem informacyjnym i jakością doświadczeń cyfrowych.
Dezinformacja i kultura informacyjna	Rozwój badań nad ewolucją dezinformacji, kreatywnością jako zasobem profilaktycznym i kompetencjami weryfikacyjnymi.
Pokolenie Alfa i młodzi dorośli	Dalsze badania porównawcze nad praktykami cyfrowymi, domową kulturą cyfrową, edukacją i dobrostanem.
Umiędzynarodowienie	Rozbudowa sieci PL–SK–CZ, współpracy z Hiszpanią i USA oraz przygotowywanie projektów konsorcyjnych.

Metodologia i dane	Rozwój mixed methods, CAQDAS, narzędzi diagnostycznych, repozytoriów danych i standardów dokumentowania badań.
Dydaktyka i transfer do otoczenia społecznego	Tworzenie mikroprogramów, materiałów dla praktyków i szkoleń odpowiadających na wyzwania społeczeństwa algorytmicznego.

Szczególną szansą jest budowanie programów badawczych, które jednocześnie generują publikacje, dane, narzędzia diagnostyczne i rozwiązania dydaktyczne. Taki model wzmacnia wpływ społeczny badań i zwiększa konkurencyjność Ośrodka w projektach krajowych i międzynarodowych.

15. ZAKOŃCZENIE

W latach 2014–2026 Ośrodek Badań nad Mediami IFP UKEN w Krakowie rozwinął się w interdyscyplinarną przestrzeń integracji badań nad mediami, technologiami cyfrowymi i człowiekiem. Jego działalność obejmuje badania naukowe, projekty krajowe i międzynarodowe, dydaktykę, organizację wydarzeń, działalność ekspercką i popularyzatorską.

Najważniejszym osiągnięciem rozwojowym jest wykształcenie spójnego programu badawczego, w którym edukacja medialna, kompetencje cyfrowe, psychologia mediów, dezinformacja, dobrostan, odporność cyfrowa, kultura algorytmiczna i AI są traktowane jako wzajemnie powiązane elementy współczesnego środowiska medialnego.

Autorskie koncepcje Edukacji Medialnej 4.0 i Pozytywnej Edukacji Medialnej 4.0 stanowią ważny wkład programowy, ponieważ łączą krytyczną analizę mediów z rozwojem zasobów człowieka, dobrostanem, sprawczością i odpowiedzialnym uczestnictwem w kulturze cyfrowej. Rozwijana współpraca międzynarodowa, zwłaszcza ze Słowacją, Czechami, Hiszpanią i USA, tworzy podstawę dla kolejnego etapu rozwoju.

W perspektywie 2026–2030 Ośrodek ma potencjał dalszego umacniania pozycji jako rozpoznawalnego centrum badań nad kompetencjami medialnymi i cyfrowymi, odpornością i dobrostanem, dezinformacją oraz AI literacy. Warunkiem wykorzystania tego potencjału będzie dalsza konsolidacja zespołów, rozwój dużych projektów porównawczych, umiędzynarodowienie i konsekwentne łączenie badań z dydaktyką i transferem wiedzy.

16. ŹRÓDŁA I DOKUMENTACJA

- Oficjalna strona Ośrodka Badań nad Mediami IFP UKEN – sekcja „Struktura” oraz strefy badawcze: Edukacja Medialna 4.0 i Kompetencje AI.
- Dokumenty i raporty badawcze OBM dotyczące kompetencji cyfrowych, dobrostanu cyfrowego i porównania Polski, Hiszpanii i Słowacji
- Materiały projektowe dotyczące Positive Media Education 4.0, digital wellbeing i Social Emotional Learning.
- Materiały dotyczące orientacji teoretycznej badań nad kompetencjami AI Pokolenia Alfa.
- Dokumentacja projektów międzynarodowych i współpracy z Constantine the Philosopher University in Nitra oraz University of Ss. Cyril and Methodius in Trnava.
- Materiały konferencyjne i dokumentacja wydarzeń naukowych OBM oraz partnerów międzynarodowych.
- Strona Internetowa czasopisma Studia de Cultura: https://studiadecultura.uken.krakow.pl/